

Johansson Karl G.

SKRIFTNORMER OCH DIALEKT I JORDEBÖCKER OCH SKATTEMANTAL FRÅN 1500-TALET

1. Inledning

Den ortografiska variationen i äldre skriftmaterial är allmänt känd bland språkhistoriker, men vanligtvis nöjer man sig med att omnämna de viktigaste varianterna i den enskilda handskriften och kanske tolka dessa i relation till exempelvis svensk påverkan på ett norskt skriftmaterial. Härvid låter man sig nöja med en avgränsning av nationalspråk som gjordes av 1800-talets nationalromantiskt präglade språkhistoriska forskning och underlåter att göra en fördjupad analys av variationen.

Det finns även typer av källor som tidigare inte utnyttjats i någon högre grad av språkhistoriker. Jordeböcker och mantalslängder, som traditionellt utgör ett viktigt material framför allt för person- och ortnamnsforskningen, är goda exempel på material som torde kunna erbjuda användbara källor även för språkhistoriker. Den ortografiska variationen i en jordebok och ett skattemantal från 1500-talets Bohuslän som presenteras i det följande kan illustrera detta.

2. Studier av skriftmaterial

Traditionellt har dialektforskningen i Sverige fokuserat det talade språket, trots att största delen av det studerade materialet långt fram i tiden faktiskt är skriftligt och utgörs av uppteckningar av ordlistor eller texter på dialekt med mer eller mindre klara angivelser av materialets tillförlitlighet. Det finns emellertid några undantag från senare år där försök har gjorts att studera dialektdrag i skrift (se Johansson 1997:94ff. och 2000 för en diskussion av forskningen). För norskt vidkommande finns det däremot en lång tradition för studier av variation i äldre skriftmaterial (se t.ex. Pettersen 1975).

Förekomsten av fastare etablerade skriftnormer under nordisk senmedeltid har ofta diskuterats inom forskningen framför allt för västnordiskt område (för en översikt av diskussionen se Johansson 1997:11ff. och 126). Vid olika skriftcentra och regionalt utvecklades olika

paleografiska och ortografiska vanor. Det är emellertid omöjligt att tala om en fast etablerad norsk, svensk eller dansk skriftnorm vid den här aktuella tiden. För talspråkets vidkommande måste vi räkna med att man talade sin dialekt och att det knappast funnits någon egentlig talspråksnorm¹. Om analysen av relationen mellan skrift- och talspråk skriver Per Nyquist Grøtvedt:

Det undersøkte materiale viser et virvar av former. Å bane seg veg gjennom denne språkjungel for å finne fram til drivkreftene i den språklige utviklingsprosess volder stort besvær. Det vil være en sterk forenkling av problemet bare å regne med en brytning mellom forholdsvis faste skrift- og talespråksformer. I virkeligheten foregår det en brytning mellom eldre og nyere skriftformer, mellom forskjellige lag av talespråksformer og med en mangfoldig sammenblanding av tale og skrift. (Grøtvedt 1974:224.)

När vi studerar ett handskriftsmaterial från den här aktuella perioden måste alltså den skriftliga variationen kartläggas innan en meningsfull analys av relationen mellan denna och ett underliggande fonologiskt system kan genomföras.

Den som senast diskuterat dialektdrag i det bevarade senmedeltida materialet från Norge är Kristin Bakken (1999). Hon konstaterar:

Et problem i diskusjoner av denne typen er skriftnormsituasjonen i perioden. Det er et faktum at skriftspråket i løpet av de hundreåra det er snakk om [d.v.s. ca 1450–1550], gjennomgår en radikal forvandling. — — — Det er ikke for sterkt å si at en relativt fast gammelnorsk skriftnorm i løpet av 1400- og 1500-tallet gradvis brytes ned for å erstattes av en skriftnorm som reflekterer dansk, heller enn norsk talemål. (Bakken 1999:27)

Med utgångspunkt i ett resonemang om mötet mellan flera skriftspråkstraditioner liksom flera talspråksnormer ställer Bakken upp hypoteser om att namnformer, framför allt personnamn, kan förväntas reflektera dialektdrag i högre grad än appellativer (Bakken 1999:31f.). Dessa hypoteser visar sig i allt väsentligt kunna bekräftas (Bakken 1999:34ff.). Särskilt tydligt märks detta för namn som har en begränsad utbredning och då framför allt när namnen inte kan knytas till mer generella namnbildningsmönster (Bakken 1999:45). Bakkens resultat får stor betydelse för mitt resonemang i det följande.

¹ För en avvikande åsikt, se Seip, Didrik Arup. 1954. *Nye studier i norsk språkhistorie*. Oslo, s. 192ff.

3. Ett skattemantal och en jordebok från Bohuslän

Skattemantal for Gjengjerden af Oplandene og Baahus Len stammar från 1528 (S1528)². Mantalslängden har enligt en anteckning i inledningen blivit:

anammet [av] Dyre lagmand (Huitfeldt-Kaas 1903:143)

Den bohuslänska delen av namnlängden inleds:

Register paa mandtallett offuer allt Boghusz leenn paa thennd giengierdt som Michell Bleck wdtingett paa wor Naad^e Herres koning Ffredericks wegne primo paa Hyssinghen oc sammeledis paa Indland Ooldost oc paa Tiørn oc Fregine. (Huitfeldt-Kaas 1903:166)

Mantalet har skrivits av en skrivare. Någon uppgift om vem han var finns inte bevarad.

Jordebok for Båhus len är daterad till ca 1542 (J1542)³. Den finns sammanbunden med en jordebok för Viken som på försättsbladet dateras till 1544. J1542 är skriven med en hand rakt igenom. Det saknas dock uppgifter om vem skrivaren var. Personnamnen i jordeboken för Bohuslän har enligt Johnsen (1966:120) mycket gemensamt med skattemantalslängden från 1528. Det kan därför vara av intresse att jämföra enskilda namnformer mellan de två manuskripten.

Jordeboken för Viken som dateras till 1544 inleds med ett par rader som anger vem som låtit skriva boken och vem som utfört arbetet:

Den førcte wge efter Polke lid iegh Klaws bille redder skrive thette mandtal apaa skath och ledengh och ald dend wese rente Som iegh kanne forfare Som med rate bør ath gaa wd af wigen bler der och nagen øde gare op bygth her efter skal och findis her wdi bland. (Johnsen 1966:173)

Det förekommer således ett antal uppgifter om namn på personer som tagit beslut i anslutning till att de två texterna tillkommit. Kan dessa personers funktioner och geografiska placering, t.ex. vid Bohus fästning eller i Oslo, kartläggas kan detta sannolikt även ge information angående nedskrivandet av skattemantal och jordebok. Det är alltså högst relevant för den som vill

² Originalet föreligger i Danske Rigsarkiv (Norske Saml. Afd. IV fasc. 1 No. 16).

³ Originalet föreligger i Danske Rigsarkiv, Registrant 108 A nr. 67 under titel Båhus Lens Jordebog 1544.

utröna något om språket i dessa texter att också söka insikter i deras tillkomsthistoria. Vem var t.ex. skrivaren Reder som sattes att skriva jordeboken för Claes Bille? Hans namn är som framgår av det följande under alla omständigheter vanligt i det bohuslänska området. Även namnet Mickel Bleck i S1528 (skall tillnamnet tolkas som ett skrivartillnamn?) kan eventuellt leda till större insikter i tillkomstsituationen för detta manuskript.

J1542 har vidare i vissa fall angivelser om vem som lämnat uppgifterna om mantalet. Men kan man avgöra hur sammanställningen av dessa uppgifter gått till? Har skrivaren haft skrivna förlagor från uppgiftslämnarna som han kopierat och normaliserat eller har han skrivit efter deras muntliga framställning? Här följer några exempel på hur uppgiftslämnarna presenteras.

Oluff rerßen oc Rer i licke fagde Mantall (Johnsen 1966:125)

Oluff tordßen Reftad Sagde mantall (Johnsen 1966:127)

Helly i oßeby gwner i orfnes fagde mantall (Johnsen 1966:130)

Torbiorn y welyßrudt oc Rer i kirkyby fagde mantall (Johnsen 1966:132)

Hur skall uttrycket *sagdi mantall* förstås? Det kan betyda att personerna muntligt redovisat uppgifterna för skrivaren, eller för en annan skrivare som därefter förmedlat dem skriftligt till den som sammanställt jordeboken. Men det kan också betyda att de själva präntade ner uppgifterna på den förlaga som skrivaren använt vid sammanställningen, att uttrycket skall tolkas som 'angav mantal'. Den ortografiska enhetlighet som J1542 trots allt uppvisar tyder emellertid på att den skriftnorm som råder är skrivarens och alltså inte påverkats i någon högre grad av en skriven förlaga. Detta kan även innebära att skrivaren själv utfört skrivarbetet under insamlingen och därefter sammanställt uppgifterna i jordeboken. Därmed blir frågan var han kom ifrån och vilken utbildning han hade. Var det en bohuslänning som arbetade för de danska myndigheterna inom området eller var det en skrivare baserad i Oslo och med obestämt norskt ursprung? Kan det med någon grad av säkerhet fastställas att han inte varit dansk? De frågor som framkommit här kan på nuvarande tidpunkt inte besvaras, men är utomordentligt viktiga för vår analys av det skriftliga materialet. I en fördjupad studie av det bohuslänska skriftmaterialet hoppas jag därför kunna återkomma till dessa frågor.

4. Skriftvariation och dialekt i namnformerna

Vid en jämförelse mellan S1528 och J1542 visar det sig att det föreligger en genomgående variation i ortografin hos de två skrivarna som torde återspegla deras respektive skriftupplärning, men som även kan reflektera underliggande fonetiska fenomen. Jag har i denna preliminära undersökning valt att endast redovisa några få exempel på denna variation. Jag har alltså inte genomfört någon systematisk grafematisk analys av materialet och inte heller en fördjupad analys av relationen till fonologiska och fonetiska drag. I en mer omfattande undersökning av det bohuslänska skriftmaterialet skulle det dock vara självklart att etablera materialet med en stringent grafematisk metod för att detta skulle kunna utgöra grunden för analyser av ljudskicket (se t.ex. Olrik Frederiksen 1984).

Jag har valt att excerpera namnformer från Torsby (Ty), Lycke (Le), Solberga (Sa), Jörlanda (Ja), Spekeröds (Sd) och Norums (Nm) socknar, d.v.s. från den sydligaste delen av Bohuslän. Valet av socknar har varit helt godtyckligt och torde ge en bild av de två skrivarnas strategier för att återge de bohuslänska namnen. Jag redovisar här framför allt förekomsten av variation mellan de två handskrifterna när det gäller enskilda namnformer. Härmed framträder en förväntad norsk variation i förhållande till den danska skriftformen hos båda skrivarna, men även en skillnad i variationen mellan de båda som kan antyda mer eller mindre stark prägel av regionala skriftformer eller av deras respektive talspråk.

4.1 Namnformerna

Många namnformer uppvisar variation mellan de båda skrivarna där det är uppenbart att det rör sig om samma namn och i flera fall om samme person. Ett exempel på detta är skrivningen *Asbiørn* i S1528 (Ty/Ja) som motsvaras av *Esbjörn* i J1542 (Ty/Ja). Anmärkningsvärt för denna variation är att de två namnformerna i senare tid kommit att betraktas som två namn. För formen *Esbjörn* föreligger emellertid inga exempel i Linds *Norsk-isländska dopnamn* medan *Asbiørn* uppvisar en stor mängd exempel (Lind 1905–15: sp. 63ff.). Den förstnämnda namnformen uppvisar emellertid åtskilliga exempel i *Danmarks gamle personnavne* där de angivna exemplen för *Asbiørn* däremot är från vikingatida runstenar eller isländska källor

(DGP: sp. 260ff.). Eftersom de två namnformerna tycks syfta på en och samma person skulle detta omedelbart tyda på att skrivaren i J1542 väljer en dansk namnform. I S1528 väljer skrivaren däremot den väntade norska namnformen. Liksom för variationen *Asbjörn – Esbjörn* gäller att de två namnformerna *Torbiörn* (J1542:Nm) och *Torbernn* (S1528:Nm) i modern tid kommit att betraktas som två namn. I DGP samlas beläggen under *Thorbiörn*. Redan för de äldsta beläggen finns exempel på namnformer som *Thorbern* för danskt område (DGP: sp. 1376ff.). Lind redovisar endast formen *-biörn* eller *-biorn* (Lind 1905–15: sp. 1147ff.). I det här fallet tycks alltså skrivaren i J1542 ha valt den norska formen medan skrivaren i S1528 valt en mer dansk form. Detta går i motsatt riktning mot tendensen för förliderna *Ås-* respektive *Es-*. Det skall dock påpekas att det finns ett belägg för *Torbiørnn* från Jörlanda socken även i S1528.

I Lycke socken förekommer namnet *Birgitte* vilket återges med formen *Birgitte* av den som skrev S1528, medan den senare texten J1542 har formen *Beritte*. Lind (1905–15: sp. 167f.) har inga exempel på formen *Beritte*. I DGP (sp. 130ff.) finns exempel på formen *Beritte* från 1400-talet och framåt. Även för detta namn tycks alltså skrivaren i J1542 välja en namnform som är vanligare för danskt skriftmaterial.

Engelbrekt anses vara typiskt för Bohuslän och det är inte ovanligt att man finner olika former av namnet (Fredriksson 1974:109). Ortografin i S1528 (*Engelbrecth*:Nm) tycks i det här fallet peka på att skrivaren haft en klar skriftbild, medan skrivaren i J1542 (*Ingibrett*:Nm) kan ha skrivit namnet mer efter hur det uttalats. Någon säker förklaring kan emellertid inte etableras med utgångspunkt i denna enstaka form.

Namnet *Redar* förekommer främst i de västliga delarna av Sverige och är mycket vanligt i Bohuslän (Fredriksson 1974:138). I DGP föreligger exempel på namnformerna *Rether*, *Redher* respektive *Reer*, samtliga för danskt område (DGP sp. 1155). Lind redovisar för det fvn. namnet *Hreiðarr* exempel på former som *Redhar*, *Redar* och *Reeder* (Lind 1905–15: sp. 569ff.). Så här långt tycks alltså den korta formen *Rer* utgöra en tendens att skriva efter en dansk tradition. Namnet *Redulf* förekommer två gånger i S1528 och tycks där motsvara namnet *Reder* i J1542, då det förekommer för motsvarande gårdar. Så t.ex. *Redeuulff paa datterup* (S1528:Ty) respektive *Redher i dwtetorp* (J1542:Ty) och *Redulff [paa Røren]* (S1528:Sd) respektive *Rer i røre* (J1542:Sd). Det förekommer många exempel på namnet *Hreiðulfr* i norskt material från efter 1300 (Lind 1905–15: sp. 572ff.; se senast Schmidt 1997). I DGP förekommer inga exempel på detta namn. Om man kan räkna med en sammanblandning av de två namnen

skulle detta naturligtvis tyda på att skrivaren i S1528 antingen fått angivet namnet *Reder* och uppfattat detta som *Redulf* eller att han skrivit det namn han fått angivet, alltså *Redulf*. I det senare fallet skulle det innebära att skrivaren i J1542 uppfattat namnet som *Reder*. En missuppfattning av namnet *Reder* som givit en felskrivning *Redulf* tycks emellertid inte särskilt trolig. Den skulle kanske kunna antyda att skrivaren var norsk och kom från ett område där detta namn var vanligt. Det omvända förhållandet, att skrivaren skriver *Reder* för *Redulf* skulle snarast tyda på att skrivaren känt till namnet *Reder* och, i det aktuella fallet, dess kortform *Rer*. Skrivaren i J1542 skulle därmed uppvisa en starkare tendens att anpassa sig till dansk skriftform och även danskt namnskick än skrivaren i S1528.

Den bild som framträder av de två skrivarna blir givetvis inte fullständig med utgångspunkt i ett så här begränsat material. Den blir inte heller helt entydig. Skrivaren i skattemantalet tycks genomgående vara mindre präglad av en dansk skriftradition, men uppvisar ett avvikande exempel i namnet *Torbiørn*. Den yngre textens skrivare uppvisar däremot en tydlig anknytning till dansk skriftradition med ett något svårförklarat undantag i just namnet *Torbiørn*. Den sistnämnde tycks även välja en ortofon skrivning i namnet *Engelbrekt*.

4.2 Generell variation i ortografin

Det visar sig således att skrivarna väljer skilda strategier för att återge de bohuslänska namnen. I det följande skall jag diskutera några exempel på generell variation i de två skrivarnas ortografi som kan ge en fördjupad bild av deras respektive strategier. Det är dock återigen viktigt att understryka att min analys här primärt syftar till att påvisa generella ortografiska skillnader mellan skrivarna.

Ett exempel på relation mellan de båda skrivarna kan vi se i skrivningen av förbindelsen */r/* i namn som *Torleif*. I det norska talspråket förväntas */r/* vid den här tiden ha assimilerats och uttalet anses ha varit [ll] (se t.ex. Grøtvedt 1969:19 och 58). Detta får ett svagt stöd hos båda skrivarna. Båda uppvisar ett exempel var på skrivningen ll för <r/ (S1528:Sd och J1542:Sa). När S1528 samtidigt har ett exempel för rl (*Torleiff*: Sa) visar detta svårigheten att dra några fasta slutsatser utifrån detta material utan ett större jämförelsematerial.

Palatalisering av /k/ har traditionellt uppfattats som en utveckling i det aktuella området (se t.ex. Grøtvedt 1969:20 och 65). S1528 har den väntade skriftformen *-ker* i namn som *Glosseker* (Ty) och *Ragnildeker* (Ja) medan J1542 avviker genomgående med skrivningen *-kier*. Det viktiga här är att skrivaren i J1542 uppvisar en skriftform som kan betraktas som mer regionalt influerad än S1528.

Det tycks alltså som om skrivaren i J1542 i namnformerna uppvisar en större vilja till anpassning till dansk skrift. I ortografin för övrigt har han emellertid inte samma säkerhet. Här framträder en tydlig osäkerhet som ofta leder till vad som tycks vara ett talspråkpräglat skriftspråk. Därmed skulle de få exempel som framställts här ge en liknande bild som den som presenterats av Kristin Bakken. Skrivaren i J1542 är osäker i sitt bruk av en dansk skriftnorm och detta återspeglas särskilt i skrivningen av person- och ortnamn. Den äldre skrivaren i S1528 tycks däremot knyta sin skrift tydligare till en äldre norsk skriftnorm och hans variation blir därmed mer "norskpräglad". Han skriver mer konsekvent namnformerna i deras norska skriftform och kommer därmed att ligga närmare den skriftform vi väntar oss i äldre skriftmaterial från området.

Slutdiskussion

Det ovan presenterade är en punktundersökning av ett mycket begränsat material. Den ger emellertid enligt min mening anledning till reflektioner kring hur det äldsta skriftmaterialet kan användas för att studera utvecklingslinjer inom regionala språk, eller dialekter, i förhållande till de framväxande riksspråken. Det visar sig att det föreligger många hinder för att dessa studier skall kunna ge användbara resultat. I många fall saknas t.ex. information av icke-språklig karaktär om texterna och deras tillkomst som likafullt är relevant för språkhistorikern. Förutsättningen för att äldre skriftmaterial skall kunna analyseras med någon större precision är att det föreligger information om hur skriften tillkommit. Vem beslutade om produktionen av detta dokument och för vem var det avsett? Vem skrev det och hur hade uppgifterna insamlats; skrevs dokumentet t.ex. efter muntlig föredragning eller fanns det en skriven förlaga? I det ovanstående har jag diskuterat aspekter på flera av dessa frågor. Det är emellertid uppenbart att detaljstudier av de enskilda dokumenten skulle krävas för att kunna säkerställa deras värde som källor till regionalt skrift- och, i förlängningen, talspråk.

Båda de undersökta texterna tycks vara skrivna med utgångspunkt i en dansk skrifttradition. I denna dyker dock, framför allt hos skrivaren i S1528, ett antal skriftformer upp som snarare pekar på en äldre norsk skriftnorm än på den danska. Samtidigt föreligger det också en märkbar variation mellan de två skrivarna som torde behöva en förklaring. S1528 har flera exempel i de enskilda namnformerna som är annorlunda än man skulle vänta sig i dansk skrift från den aktuella tiden. Variationen pekar snarast mot en allmän norsk tradition men med en antydning av regionala drag. Huruvida dessa är bohuslänska är på nuvarande stadium omöjligt att avgöra. Skrivaren i J1542 är mer präglad av en dansk skrifttradition. När han saknar en entydig skriftbild tycks han vända sig till en fonematisk/fonetisk återgivning av namnen. Denna tendens talar för att en närmare analys av denne skrivares produktion kunde ge information om ett regionalt talspråk. Återigen är det så att vi ännu inte har någon möjlighet att avgöra om detta talspråk är bohuslänskt eller om skriften representerar allmänt norska drag.

En viktig fråga blir alltså om denna variation beror på att skrivarna har olika geografisk bakgrund eller att de har utbildats inom olika skrifttraditioner. Vidare blir det viktigt att klarlägga om tidsskillnaden mellan dokumenten kan ha någon betydelse. Om t.ex. skrivaren i S1528 är en äldre man medan skrivaren i J1542 är en yngre man blir den verkliga skillnaden mellan deras skrift sannolikt betydligt större än de fjorton år som skiljer deras respektive produktion. Givetvis spelar samtliga nämnda faktorer in. Det skulle emellertid krävas omfattande undersökningar av det bevarade skriftmaterialet med avseende på skrivarnas geografiska härkomst, deras utbildning och utvecklingen inom olika skrifttraditioner för att få större kunskap på detta område. Jag nöjer mig här med att peka på hur ytliga våra insikter i nordisk skriftutveckling är och hur styrda de har varit av studiet av de tre framväxande riksspråken.

För studiet av äldre ljudhistoria kan det inte nog påpekas att all vår kunskap bygger på analys av det bevarade skriftmaterialet. Det är sannolikt att variationen i skrift i de flesta fall styrs av lokala och regionala skriftkonventioner snarare än den enskilde skrivarens fonologiska system eller försök att återge fonetiska drag. Denna skriftvariation är i sin tur för äldre perioder inte nödvändigtvis relaterad till ett av de framväxande riksspråken. En språkhistorisk studie som utgår från hypotesen om ett övergripande riksspråk, som ofta är fallet i traditionell nordisk språkhistoria, räcker alltså inte till för att förklara den variation som föreligger i materialets skriftformer. Analysen av den skriftliga variationen regionalt och lokalt kan

därmed komma att ge inblickar, inte i fornsvenska eller fornorska, utan snarare i regionala skriftspråksformer i äldre tid. När vi vet mer om dessa kan en större kunskap om de regionala talspråkens utveckling sannolikt etableras.

Litteratur

- Bakken, Kristin. 1999. Personnavn i mellomnorske diplomer. Dialektform eller skriftnorm? *Studia anthroponymica scandinavica*. Tidskrift för nordisk personnamnsforskning 17. Uppsala, 27–49.
- DGP = Knudsen, Gunnar & Kristensen, Marius (utg.). 1936–40. Danmarks gamle personnavne. København: G. E. C. Gads Forlag.
- Fredriksson, Ingvar. 1974. Svenskt dopnamnsskick vid 1500-talets slut. *Anthroponymica Suecana* 7. Lund: Lunds universitet.
- Grøtvedt, Per Nyquist. 1974. Skrift og tale i mellomnorske diplomer fra Folden-området 1350–1450. III. Språkhistorisk oversikt. Oslo: Universitetsforlaget.
- Huitfeldt-Kaas, H. J. (utg.). 1903. Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede. Fjerde Binds Første Hefte. Christiania: Det Norske historiske Kildeskriftfond.
- Johansson, Karl G. 1997. Studier i Codex Wormianus. Skriftradition och avskriftsverksamhet vid ett isländskt skriptorium under 1300-talet. *Nordistica Gothoburgensia* 20. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Johansson, Karl G. 2000. Den bohuslänska dialekten – fornsvenska eller gammelnorsk? I: Edlund, Lars-Erik (red.), Studier i svensk språkhistoria 5. Förhandlingar vid Femte sammankomsten för svenska språkets historia. Umeå 20–22 november 1997. Nordsvenska 11. Umeå: Institutionen för nordiska språk vid Umeå universitet, 236–247.
- Johnsen, Arne Odd (utg.). 1966. Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede. Femte binds første hefte. Oslo: Det Norske historiske Kildeskriftfond.
- Lind, E. H. 1905–15. Norsk-isländska dopnamn och fingerade namn från Medeltiden. Uppsala: Lundequistiska bokhandeln.
- Olrik Frederiksen, Britta. 1984. Sproghistoriens forudsætning: beskrivelse og tolkning af kildematerialet. I: Selskab for nordisk filologi. Årsberetning 1983–1984. København: Selskab for nordisk filologi, 20–29.
- Petterson, Egil. 1975. Språkbrytning i Vest-Norge 1450–1550. Språket i vestnorske skrifter ved overgangen fra mellomalder til nyere tid. Bergen: Universitetsforlaget.
- Seip, Didrik Arup. 1954. *Nye studier i norsk språkhistorie*. Oslo: Aschehoug.
- Schmidt, Tom 1997. *Reiðulfr* – øst- eller vestnordisk? *Studia Anthroponymica Scandinavica*. Tidskrift för nordisk personnamnsforskning 15, s. 77–95.